

1.3 КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У ХХІ СТОЛІТТІ

- Основні шляхи збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції
- Заходи щодо покращення родючості та використання ґрунтів
 - Розвиток зернопродуктового підкомплексу
 - Розвиток осійно-жирового підкомплексу
 - Розвиток цукровобурякового підкомплексу
 - Розвиток м'ясо-молочного продуктового підкомплексу
- Тухнічне забезпечення АПК

Розвиток агропромислового комплексу України, як законодавчо визнаної пріоритетної сфери національної економіки, повинен спрямовуватись на забезпечення продовольчої безпеки держави та зростання її експортного потенціалу. Аграрна політика повинна створювати умови для стабілізації та збільшення обсягів виробництва і реалізації конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів.

Основними шляхами здійснення цього є:

✓ формування багатокладної аграрної економіки, забезпечення вільного розвитку підприємництва та малого бізнесу, різнобічних ефективних організаційно-правових форм господарювання з максимальним використанням можливостей кооперації та орендних відносин власності на землю та засоби виробництва;

✓ забезпечення опосередкованого державного регулювання економіки агропромислового виробництва з економічною свободою підприємств і організацій в умовах ринкових відносин;

✓ державної підтримки розвитку агропромислового комплексу на основі освоєння цільових державних програм;

✓ забезпечення захисту вітчизняних товаровиробників, формування інфраструктури ринку, входження агропромислового комплексу з конкурентоспроможною продукцією і продовольчими товарами у світове співтовариство;

✓ удосконалення ринкових механізмів цінового регулювання, кредитно-фінансової системи та податкової політики, формування інфраструктури ринку, спрямування інвестицій на відновлення та розвиток ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва і харчової промисловості;

✓ прискореного розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та хімічної промисловості для забезпечення агропромислового комплексу сучасною технікою, мінеральними добривами, засобами захисту рослин, препаратами ветеринарної медицини, агросервісного обслуговування сільськогосподарських виробників;

✓ продовження земельної реформи та створення ринку землі;

✓ раціонального використання земель, їх охорони, вжиття заходів для екологічної безпеки, оптимізації структури угідь, відновлення використання зрошувальних і осушувальних систем, нарощування обсягів захисного лісорозведення;

✓ освоєння новітніх ресурсозберігаючих технологій виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції та охорони довкілля;

✓ розвитку інтеграційних процесів у виробництві сільськогосподарської продукції та її промисловій переробці з метою виробництва високоякісних конкурентоспроможних продуктів харчування, здешевлення витрат з переробки і реалізації продукції споживачу;

✓ здійснення державної науково-технічної політики, поліпшення наукового, інформаційного та кадрового забезпечення агропромислового виробництва, розвитку

селекції та насінництва сільськогосподарських культур і селекційно-племінної справи у тваринництві та рибництві;

✓ прискорення соціального відродження села, створення повноцінного середовища для проживання населення в сільських населених пунктах.

Яку ж перспективу має агропромисловий комплекс України у XXI столітті?

Земля – наше основне багатство. За якісним складом земельних угідь країна займає одне з провідних місць у світі. Але екстенсивний та споживацький підходи до використання землі упродовж тривалого часу призвели до багатьох негативних наслідків

Проблема покращення використання ґрунтів у країні знаходиться у контексті земельної реформи, яку було започатковано Постановою Верховної Ради Української РСР „Про земельну реформу” від 18.12.1990 року і основні положення якої викладені у „Земельному кодексі України”.

Поряд з впорядкуванням організаційних відносин при користуванні землею намічені заходи щодо припинення деградаційних процесів на ґрунтах України, покращення їх родючості та використання, основними з яких є наступні:

- Перехід до ландшафтного методу господарювання на землі, при якому досягається найкращий виробничий, економічний та природоохоронний ефект. Суть його полягає в тому, що в межах водозбірних площ повинні створюватися аграрні ландшафти, де були б збалансовані такі його складові як площа сільгоспугідь, рілля, луки, пасовища, сіножаті, багаторічні плодово-ягідні насадження, ліси, лісосмуги, водні джерела тощо. Співвідношення між ними повинно обумовлюватись природно-кліматичною зоною, ґрунтовим покривом, рельєфом і т.ін. Створення агроландшафтів приведе до істотного скорочення площі ріллі, а це дасть змогу сконцентрувати кошти й матеріальні засоби на кращих орних землях.

- Істотне покращення культури ведення землеробства, стабілізація, а в подальшому підвищення

родючості ґрунтів при раціональному використанні місцевих ґрунтово-кліматичних ресурсів і засобів інтенсифікації через технології вирощування сільськогосподарських культур.

- Припинення втрат гумусу шляхом скорочення до допустимих меж ерозійних процесів, зменшення інтенсивності його мінералізації із-за недосконалої агротехніки, внесення органічних речовин тощо.

- Планомірне поповнення органічних речовин у ґрунті за рахунок збільшення норм внесення органічних добрив, повернення в ґрунт до 70% біомаси вирощуваних рослин, посіву бобових культур.

- Істотне збільшення норм внесення мінеральних добрив - до 270-330 кг на гектар, що забезпечить формування високих врожаїв не за рахунок природної родючості ґрунту.

У справі покращення родючості ґрунту велике значення мають також такі заходи, як дотримання сівозмін, диференційоване навантаження сільськогосподарськими культурами різних технологічних груп земель, застосування технологій, які б сприяли залученню атмосферного азоту для живлення рослин тощо.

Перед агропромисловим комплексом України стоїть нелегке завдання – упродовж 10-15 років вийти на рівень розвинених країн світу. Наскільки це відповідальний крок свідчить той факт, що сьогодні на одного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у нас виробляється у 10-15 разів менше продукції, ніж у розвинених країнах світу.

Які ж конкретні завдання стоять перед основними підкомплексами АПК в найближчій перспективі?

1. Зернопродуктовий підкомплекс

З метою забезпечення збалансованого розвитку агропромислового комплексу та розв'язання продовольчої проблеми найближчими роками повинно збільшуватись виробництво високоякісного зерна для повного задоволення

внутрішніх та експортних потреб держави. Вдосконалюватиметься структура виробництва зерна.

Основне виробництво продовольчого зерна озимої пшениці буде зосереджено у степовій та лісостеповій зонах, де природні умови (із впровадженням новітніх технологій вирощування) сприяють формуванню зерна високої якості. На Поліссі збільшуватиметься виробництво озимого жита, ячменю, гречки. Обсяги виробництва пшениці будуть визначатися внутрішніми потребами регіону.

Серед зернофуражних культур, крім ячменю, передбачається збільшити площі кукурудзи як в традиційних, так і в нових регіонах її вирощування, насамперед за рахунок скорочення посівних площ пшениці на фуражні цілі. Прогнозується поступовий перехід на використання в усіх зонах зерна більш скоростиглих гібридів кукурудзи, які б забезпечували повне визрівання качанів уже в першій декаді вересня і не потребували б післязбирального його сушіння. В 2010 році валовий збір зерна кукурудзи становитиме понад 8 млн. тонн, що повністю задовольнить потребу тваринництва у зерні цієї культури.

Для розв'язання проблеми виробництва білка будуть збільшені площі зернобобових культур, у першу чергу гороху і сої, що має важливе значення для поліпшення родючості земель. У 2010 році частка фуражного зерна зросте до 35-40, продовольчого – до 60-65%.

Стабілізація виробництва зерна і поліпшення його якості здійснюватиметься на основі забезпечення його валового виробництва у 2001-2005 роках до 37 млн. тонн, а в 2006-2010 роках – до 40 млн. тон. При цьому на останньому етапі обсяги виробництва продовольчої пшениці становитимуть 28-24 млн. тонн.

У 2010 році прогнозований баланс виробництва зерна становитиме 40 млн. тонн. З цієї кількості передбачається для харчових цілей населення 7 млн., тваринництва 16,1 млн., насінництва 4,2 млн., промислової переробки 1,7 млн. та експорту 10,7 млн. тонн.

На більш віддалену перспективу науковці прогнозують виробництво по Україні 60,3 млн. тонн зерна.(табл. 1. 1)

Таблиця 1.1 Виробництво зерна в Україні на перспективу

Культура	Посівна площа, тис.. га	Врожайність, ц/га	Валовий збір, млн. тонн
1	2	3	4
Зернові всього	15000	40,2	60,3
в т.ч пшениця	6000	45,5	27,3

Закінчення таблиці 1. 1

1	2	3	4
жито, тритікале	600	38,2	2,3
ячмінь (озимий та ярий)	3500	37,9	13,3
овес	800	35,8	2,9
кукурудза	1100	53,1	5,8
горох	1600	29,2	4,7
круп'яні	600	22,2	1,3
інші зернові	800	34,4	2,7

З метою повного забезпечення харчової промисловості сировиною розширюватимуться посівні площі цінних твердих сортів пшениці.

Розвиток зернового виробництва забезпечуватиметься шляхом:

- Використання досягнень генетики і біотехнології, селекції і насінництва та впровадження нових сортів і гібридів рослин, що характеризуються підвищеною посухо- та холодостійкістю, стійкістю до хвороб і шкідників, більш високою потенційною врожайністю. Передбачається щороку заготовляти насіння зернових культур у державний насінневий страховий фонд у розмірі 5% загальної потреби та

зберегти систему виплати часткової компенсації придбаного насіння еліти і батьківських форм за рахунок коштів бюджету;

- Розширення застосування інтенсивних технологій вирощування озимої пшениці на зерно на площі 5млн. га;
- Здійснення заходів для інтенсифікації виробництва зерна, доведення обсягів внесення мінеральних добрив у 2005 році до 0,8, а в 2010 – до 1 млн. тонн діючої речовини.

2. Олійно-жировий підкомплекс

Для досягнення прогнозних обсягів вирощування олійних культур та лікарських рослин, виробництва продуктів їх переробки та створення умов для експорту цієї продукції передбачається:

- Стабілізувати у період до 2005 року виробництво олійних культур на рівні 2,85 млн. тонн, у тому числі соняшнику 2,4 млн., ріпаку 0,45 млн. тонн, а виробництво олії за рахунок збільшення переробки сировини на вітчизняних підприємствах довести до 650 тис.. тонн;
- Зменшити площі посіву соняшнику до науково обґрунтованих і розширити посівні площі сої, ріпаку та рицини;
- З 2006 року розширити площі посіву ріпаку до 500 тис. га і збільшити обсяги експорту його олії;
- Впровадити інтенсивні технології вирощування олійних культур на площі не менш як 1,1-1,2 млн. гектарів, забезпечити вирощування високопродуктивних гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції на 90 відсотках площ;
- Виробити 9-10 тис. тонн гібридного насіння соняшнику для посіву в 2005-2010 роках;
- Запровадити нові технології виробництва з насіння високоерукових сортів ріпаку пально-мастильних матеріалів, ширше залучати до цього вітчизняних та іноземних інвесторів;
- Проводити реструктуризацію олійно-жирового підкомплексу з метою підвищення конкурентоспроможності

олійно-жирової промисловості, істотного збільшення обсягів її виробництва;

- Реалізувати механізми економічної інтеграції виробників насіння олійних культур і олійно-жирової продукції, поступового переходу від бартерних до грошових розрахунків, від експорту насіння олійних культур до експорту продуктів їх переробки;

Передбачається до 2010 року з 2,9 млн. тонн насіння олійних культур використати на насінневі цілі 20 тис. тонн, переробити на вітчизняних підприємствах 2 млн. 330 тис. тонн, що дасть змогу повністю задовольнити потреби держави у продукції олійно-жирової промисловості, збільшити виробництво олії до 770 тис. тонн, а експорт довести до 350 тис. тонн.

3. Цукробуряковий підкомплекс

Виробництво цукросировини та цукру збільшуватиметься шляхом впровадження сучасних технологій вирощування цукрових буряків, створення кооперативних та інтегрованих систем.

Передбачається впровадження двоступеневої ринкової структури з 5-7 регіональних формувань типу кооперацій, холдингових компаній, агропромислово-фінансових груп та низових акціонерних товариств з виробництва цукросировини за участю цукрових заводів.

Регіональні ринкові формування створюватимуться на основі добровільної реалізації ряду функцій науково-технічного забезпечення, інвестиційної, фінансової та зовнішньоекономічної діяльності.

На першому етапі структурної перебудови в кожному бурякосіючому регіоні створюватимуться базові акціонерні товариства, засновані цукровими заводами, колективними господарствами, фермерами, районами агрохімічними підприємствами, машинно-технологічними станціями, комерційними банками, іноземними інвесторами. Площа вирощування цукрових буряків в інтегрованих структурах

займатиме понад 120 тис. гектарів, на другому етапі – не менш як 600 тис. га, на третьому етапі – в усіх бурякосіючих регіонах закінчиться створення інтегрованих структур, удосконалюватимуться технології вирощування і переробки цукросировини та економічні взаємовідносини між ними. Здійснюватимуться заходи щодо стабілізації площ посіву цукрових буряків, виробництво цукру становитиме не менш як 3 млн. тонн.

У 2005 році валове виробництво цукрових буряків досягне 24,5 млн. тонн, у 2010 році 26 млн. тонн.

З метою створення умов для розвитку цукробурякової галузі, стабільного забезпечення потреб населення і вітчизняного виробництва у цукрі передбачається: запровадження у 2001-2005 роках прогресивних сучасних технологій вирощування цукрових буряків з доведенням урожайності коренів до 40-45 тонн з гектара; збільшення виходу цукру з буряків до 82 відсотків; забезпечення за участю міжнародних фінансових організацій та внутрішніх ресурсів фінансування програми реструктуризації цукробурякового підкомплексу, що дозволить вивести з експлуатації 50-58 малопотужних цукрових заводів, перепрофілювавши їх на виробництво іншої продукції.

Це дасть змогу стабілізувати виробництво цукру-піску з буряків до 3 млн. тонн в 2010 році, збільшити експорт до 1,5-1,6 млн. тонн на рік.

4. М'ясо-молочний продуктовий підкомплекс

Приоритетне значення надаватиметься розвитку тваринництва, продукція якого, включаючи продукти переробки, на кінець 2010 року становитиме близько 70 відсотків вартості споживчого кошика за раціональними нормами харчування.

Виробництво (реалізація на забій) худоби і птиці живою масою зросте в 2010 році порівняно з 1998 роком на 1,4 млн. тонн, або у півтора рази і досягне 4 млн. тонн за рахунок збільшення поголів'я великої рогатої худоби до 15,8 млн. голів (на 35%), свиней – до 15 млн. голів (на 52), птиці – до 225 млн. голів (на 74%) та підвищення його продуктивності.

Структурні зміни у виробництві м'ясних ресурсів відбуватимуться у напрямі прискореного розвитку свинарства і м'ясного скотарства, створюватиметься мережа репродуктивних господарств м'ясної великої рогатої худоби і свиней вітчизняних та зарубіжних порід, а також м'ясного птахівництва. У 2005 році в структурі ресурсів м'яса питома маса яловичини, свинини і м'яса птиці (живою масою) становитиме відповідно 50, 30 і 15 відсотків.

З метою прискорення розвитку галузі м'ясного скотарства, збільшення обсягів виробництва яловичини і забезпечення населення м'ясопродуктами передбачається поступове нарощування поголів'я м'ясної худоби і доведення у 2010 році поголів'я м'ясного напрямку до 1,3 млн. голів, виробництво яловичини м'ясних порід – до 800 тис. тонн.

Поголів'я м'ясної худоби збільшиться шляхом:

- Інтенсивного відтворення існуючих вітчизняних та зарубіжних м'ясних порід і типів великої рогатої худоби;
- Створення і розведення нових вітчизняних симентальської та південної м'ясних порід;
- Часткового завезення великої рогатої худоби окремих м'ясних порід для створення нових або поліпшення існуючих порід;
- Виділення у господарствах молочного напрямку низькопродуктивних корів, придатних для відтворення, а

також понадремонтних телиць молочних і молочно-м'ясних порід та утримання і вирощування цього поголів'я за технологією м'ясної худоби;

- Перепрофілювання господарств у зоні радіоактивного забруднення на ведення м'ясного скотарства.

Збільшення виробництва свинини здійснюватиметься за рахунок нарощування поголів'я та підвищення його продуктивності, поліпшення кормової бази, удосконалення генетичних якостей тварин, застосування більш ефективного технологічного обладнання, відновлення роботи свинарських комплексів і великих ферм.

Виробництво м'яса птиці зросте у 2,2 рази (з 270 тис. тонн у 1998 році до 600 тис. тонн у 2010 році) за рахунок відновлення роботи селекційно-генетичних центрів, племінних птахозаводів та репродуктивних господарств, впровадження високопродуктивних кросів птиці, забезпечення її годівлі високоякісними повноцінними комбікормами, зменшення витрат кормів на одиницю продукції.

Посилиться захист вітчизняного товаровиробника шляхом вдосконалення механізму регулювання імпорту м'ясних продуктів.

Нарощування виробництва молока в 2010 році до 20 млн. тонн відбудеться за рахунок збільшення поголів'я та підвищення продуктивності корів до 4000 кг молока за рік, поліпшення маточного поголів'я та формування спеціалізованого висопродуктивного молочного стада, організації годівлі за науково обґрунтованими нормами та впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Збільшиться закупівля молока за рахунок розширення заготівельної інфраструктури переробної промисловості шляхом створення мережі кооперативів із заготівлі та надання послуг приватному сектору передусім з придбання та обслуговування доїльного та холодильного обладнання, ветеринарного обслуговування, забезпечення кормами і генетичними ресурсами.

Передбачається створити мережу незалежних лабораторій для контролю за випуском продукції гарантованої якості та її безпекою.

Виробництво яєць в усіх категоріях господарств у 2010 році зросте на 69% і досягне 14 млрд штук за рахунок збільшення поголів'я курей-несучок та підвищення їх продуктивності.

Максимальне збільшення виробництва харчових яєць планується шляхом:

- Збільшення загального поголів'я курей-несучок до 33,3 млн. голів;
- Підвищення продуктивності курей-несучок до 225 яєць на рік;
- Поліпшення годівлі птиці, впровадження високопродуктивних кросів яєчних курей вітчизняної і частково імпоротної селекції;
- Відновлення роботи племінних і промислових птахогосподарств, які тимчасово припинили виробництво;
- Технічного переозброєння виробничих потужностей на основі енергозберігаючого обладнання.

Значна увага приділятиметься відновленню галузі вівчарства. В 2010 році виробництво вовни передбачається довести до 8 тис. тонн, що в 2 рази більше, ніж у 1998 році, поголів'я овець за цей період збільшиться на 45%, а настриг вовни з однієї вівці – з 3 до 3,5 кг.

Це забезпечуватиметься шляхом:

- Широкого використання порід овець з комбінованою продуктивністю, які забезпечують виробництво в розрахунку на вівцю по 2-2,5 кг вовни в митому волокні, 20-25 кг м'яса живою масою та 5 кг бринзи на вівцематку з наданням пріоритету виробництву дієтичної ягнятини та молоді баранини;
- Запровадження ринкового регулювання виробництва продукції вівчарства шляхом квотування закупівлі вовни, овчин, каракулю та смушків;

- Опрацювання та впровадження системи протекціоністських заходів щодо захисту конкурентоспроможної продукції вітчизняного виробництва, сировиною для якої є вовна, овчини, каракуль і смушки;

- Створення асоційованих об'єднань товаровиробників з підприємствами для переробки на тверді та м'які сири з подальшим фасуванням в тару одноразового використання.

За умов дефіциту енергоносіїв значна увага приділятиметься відродженню галузі конярства. Поголів'я коней зросте в 2005 році до 850 тис. голів, а в 2010 році – до 900 тис. голів.

Крім конярства як тяглової сили розвиватимуться такі його додаткові напрями:

- племінний, спрямований на збереження і поліпшення існуючих в Україні порід;

- спортивний, що забезпечуватиме розвиток кінного спорту, активних форм відпочинку населення і туризму, сприятиме збільшенню експортного потенціалу.

Передбачаються такі зміни у кормовиробництві:

- Збільшуватиметься частка пасовищних кормів у раціонах годівлі тварин;

- Виробництво преміксів і білково-вітамінних добавок буде сконцентровано на провідних підприємствах комбікормової промисловості. Розшириться виробництво комбікормів у господарствах, що дасть змогу зменшити транспортні витрати і здешевити їх виробництво до 30%.

- Відновиться робота підприємств з виробництва амінокислот, ферментних препаратів і білкових кормів для забезпечення комбікормових заводів з виробництва білково-вітамінних добавок і преміксів.

5. Меліорація земель та водне господарство

Лімітуючим фактором стійкості землеробства є недостатня вологозабезпеченість у південних регіонах і періодичне перезволоження ґрунтів у західних і поліських.

Майже половина ріллі розташована в посушливій, а четверта частина – в перезволоженій зоні. У несприятливі роки (з посухою, повенями) втрати сільськогосподарської продукції становлять майже 20% її загального валового виробництва.

У країні нараховується 5,8 млн. га меліорованих земель, що становлять 14% земельних угідь. На них виробляється чверть продукції рослинництва (овочів 60, кормів 28, рису 100, льоноволокна 36, зерна 12,5%). Останнім часом меліоративне будівництво не здійснюється. Старіють меліоративні фонди, не проводиться їх реконструкція, технічне переоснащення та ремонт, зменшується парк дощувальної техніки.

Передбачається здійснити у 2001-2005 роках комплексну реконструкцію зрошувальних систем на площі 158 тис. га, у 2006-2010 роках 342 тис. га, відбудову і реконструкцію осушувальних систем у 2001-2005 роках – на площі 50 тис. га, 2006-2010 роках 110 тис. га.

Важливим напрямом розвитку меліорації земель є реконструкція та вдосконалення існуючих систем, розробка та організація серійного виробництва нових типів дощувальної та поливної техніки, приведення до оптимального співвідношення меліоративних засобів поліпшення властивостей земель і підвищення їх родючості, застосування прогресивних водозберігаючих технологій та режимів зрошення.

Визначальними принципами водозабезпечення стануть:

- Пріоритетність соціальної сфери водокористування, забезпечення населення якісною питною водою;
- Оптимальне поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів з урахуванням оцінки стану водних ресурсів, прогнозування їх змін у різні періоди та самовідновного потенціалу водних джерел;
- Запровадження водозберігаючих технологій у галузях економіки;
- Використання водних об'єктів переважно у природному стані;

- Поглиблення співробітництва із сусідніми країнами у сфері використання та охорони транскордонних водних систем;

З метою зменшення щорічних збитків від залпових дощових паводків передбачається розробити Комплексну державну програму захисту населених пунктів, виробничих об'єктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії води у 2001-2005 роках та прогноз до 2010 року, згідно з яким намічається побудувати до 2010 року 5,4 тис. км споруд регулювання русел річок і 4,3 тис. км захисних дамб і берегоукріплення. Фінансування зазначених капіталовкладень буде здійснюватись за рахунок довготермінових кредитів, власних коштів, асигнувань державного бюджету та інших джерел.

Планомірний розвиток аграрного сектору економіки неможливий без забезпечення його необхідними технічними засобами і розвиненої інфраструктури.

6. Технічне забезпечення

Технічне забезпечення виробництва на першому етапі здійснюватиметься за рахунок підтримання в працездатному стані наявного машинно-тракторного парку з частковим його оновленням. Для цього буде організовано виробництво необхідних агрегатів і запасних частин для тракторів, зернозбиральних комбайнів, інших технічних засобів, налагоджено їх ремонт і технічне обслуговування.

На другому етапі здійснюватиметься переоснащення сільського господарства новою високопродуктивною технікою переважно вітчизняного виробництва.

Виробництво нової техніки забезпечуватиметься за рахунок структурної перебудови та перепрофілювання наявних підприємств сільськогосподарського, меліоративного та лісгосподарського машинобудування, освоєння виробництва сучасної елементної бази конструкцій сільськогосподарських машин. Це забезпечить підвищення технічного рівня вітчизняних машин, зокрема їх надійність.

Для сільськогосподарського виробництва на найближчу перспективу пріоритетними є його забезпечення тракторами високої потужності, зернозбиральними комбайнами, кормозбиральною технікою, бурякозбиральними комбайнами, комбінованими машинами для обробітку ґрунту, сівалками точного висіву, машинами високого технічного рівня для захисту рослин від бур'янів, шкідників і хвороб.

До 2005 року намічається довести рівень механізації виробничих процесів у рослинництві до 90%, у тваринництві – до 80%.

До 2010 року вдосконалюватиметься система створених комплексів машин та розроблятимуться засоби для принципово нових технологій сільськогосподарського виробництва з одночасним впровадженням засобів автоматизації. Сільськогосподарські товаровиробники забезпечуватимуться технікою відповідної якості, надійності та конкурентоспроможності.

Починаючи з 2001 року передбачається:

- Створення 10 базових моделей тракторів класів від 0,6 до 5 тонн/сил та доведення їх середньорічного виробництва до 17 тис. штук;
- Розроблення вітчизняних зернозбиральних комбайнів пропускною спроможністю зернової маси 3-5, 5-7, 7-9, 9-12, 12 і більше кілограмів за секунду з класичною і роторною схемами молотильно-сепаруючого агрегату та їх середньорічне виробництво по 3 тис. штук з подальшим нарощуванням обсягів виробництва до 7 тис. штук на рік;
- Створення самохідних і причіпних бункерних бурякозбиральних комплексів із середньорічним виробництвом їх 1,2 тис. штук;
- Розроблення самохідних і причіпних енергонасичених кормозбиральних комбайнів високого і середнього класу типу “Марал” і “Полісся” та причіпних фермерських кормозбиральних машин з нарощуванням виробництва їх до 1,5 тис. штук на рік;

- Вирішення питання забезпечення агропромислового комплексу ґрунтообробною і посівною технікою, комплексами і обладнанням для тваринництва, птахівництва, харчової і переробної промисловості.

До 2010 року відповідно до Програми виробництва технологічних комплексів машин і обладнання для агропромислового комплексу, затвердженої постановою Кабінету міністрів України від 30 березня 1998 р. №403, буде розроблено та освоєно виробництво понад 700 одиниць сільськогосподарської техніки.

Пріоритетним завданням на найближчі роки для підприємств сільськогосподарського машинобудування є створення завершеного циклу виробництва техніки та обслуговування її споживачів за схемою: маркетинг – розробка – виробництво – сертифікація – реалізація – фірмове обслуговування – експорт.

У цілому стратегія державної промислової політики до 2010 року в галузі сільськогосподарського машинобудування спрямовуватиметься на забезпечення випереджаючих темпів випуску наукоємної продукції високого технічного рівня, створення нових конкурентоспроможних зразків техніки, підвищення якості та ефективності виробництва, зорієнтованого на задоволення потреб внутрішнього ринку, нарощування експортного потенціалу за рахунок збереження традиційних та освоєння нових ринків.

На машинобудівних підприємствах військово-промислового комплексу здійснюватиметься реструктуризація та приватизація структур, які виробляють сільськогосподарську техніку, створюватимуться холдингові компанії.

У процесі реформування колективних сільськогосподарських підприємств їх ремонтні майстерні, машинні двори, пункти технічного обслуговування та прокату техніки трансформуватимуться в кооперативні підприємства з прокату техніки, зберігаючи цілісність інфраструктури інженерно-технічної служби. Водночас на селі

створюватимуться приватні та кооперативні структури технічного сервісу для надання послуг селянським (фермерським) господарствам і окремим споживачам, пункти прокату техніки, підприємства з діагностування і технічного обслуговування, ремонту окремих складних систем машин.

Розвиватиметься фірмове технічне обслуговування товаровиробників на основі створення ринкової інфраструктури – технічних центрів, дилерських та прокатних пунктів, машинно-технологічних формувань, фірмових магазинів, заводів-виробників. Підвищиться відповідальність за реалізацію технічних засобів, запасних частин та ремонтних матеріалів, організацію гарантійного ремонту і технічного обслуговування машин протягом всього періоду експлуатації, відновлення та продаж частково спрацьованих машин, надання виробничих послуг.

Здійснюватиметься державна підтримка виробництва кращих зразків сільськогосподарської техніки на спільних із зарубіжними фірмами машинобудівних підприємствах з наступним, протягом 3-5 років, освоєнням її елементної бази вітчизняними заводами.

Створюватиметься взаємопов'язана система матеріально-технічного забезпечення АПК за схемами: завод – сільськогосподарський виробник; завод – дилер – товаровиробник; завод – агротехсервісні структури – товаровиробник; завод – лізінгові компанії – товаровиробник. Економічні взаємовідносини між цими структурами базуватимуться на суворому дотриманні паритетності – рівний прибуток на вкладений капітал.

Здійснюватиметься придбання, насамперед, зарубіжної техніки, аналоги якої не виробляються в Україні.

Ресурсозберігаючі технології вирощування сільськогосподарських культур базуватимуться на широкому використанні біологічних факторів (високопродуктивні імунні сорти і гібриди, стимулятори росту, азотфіксуючі та фосфоромобілізуєчі препарати та ін.), агрохімікатів нового

покоління, сучасної високопродуктивної техніки, вдосконалених технологічних операцій тощо.

Для забезпечення ефективного використання ґрунтово-кліматичного та біологічного потенціалів сортів і гібридів нового покоління передбачається, що в системі основного обробітку ґрунту в зонах Лісостепу та Степу домінуватиме комбінована, полицево-безполицева система різноглибинного обробітку ґрунту, включаючи й нульовий.

У зоні Полісся оновлення систем обробітку ґрунту в сівозмінах здійснюватиметься переважно шляхом використання широкозахватних комбінованих агрегатів, дискових борін і важких культиваторів.

У всіх ґрунтово-кліматичних зонах передбачається одноразове здійснення допосівної підготовки ґрунту під ярі культури високопродуктивними комбінованими агрегатами, що замінюють від 3 до 5 одноопераційних знарядь.

У зв'язку з обмеженням застосування засобів хімізації та виходячи із завдань екологічної безпеки надалі надаватиметься перевага локальному внесенню мінеральних добрив, пестицидів і регуляторів росту.

У тваринництві впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій буде здійснюватися шляхом:

- Прискореного розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства;
- Розширення площі культурних пасовищ з метою переведення м'ясної і молочної худоби на маловитратну технологію пасовищного утримання;
- Використання сучасного доїльного обладнання;
- Використання у птахівництві кросів птиці з підвищеною конверсією корму та продуктивністю, режимів переривчастого освітлення та напування птиці за допомогою ніпельних поїлок замість проточних, обігрівання птиці інфрачервоними випромінювачами замість централізованих котелень.

Таблиця 1.2. Основні прогностичні показники розвитку сільського господарства України на 2005-2010 роки.

Показник	Рік	
	2005	2010
1	2	3
Валова продукція сільського господарства у порівняльних цінах 1996 року, млн. гривень, у тому числі:	30360	32000
рослинництво	17680	18600
тваринництво	12680	13400
Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції, тис. тонн		
зернові культури (у вазі після доробки)	37000	40000
цукрові буряки (фабричні, у заліковій вазі)	24500	26000
олійні культури – всього,	2850	2900
у тому числі соняшник	2400	2400
картопля	18500	19000
овочі	6500	6700
плоди та ягоди	2400	2500
виноград	500	550
молоко	18500	20000
яйця, млн. штук	13000	14000
вовна у фізичній вазі, тонн	6250	8000
Реалізація худоби та птиці, тис. тонн:		
у живій вазі	3000	4000
у забійній вазі	1870	2520
Виробництво		
молока, тис. тонн	18500	20000
яєць, млн. штук	13000	14000
вовни у фізичній вазі, тонн	6250	8000
зернових культур (у вазі)	37000	40000

після доробки) цукрових буряків (фабричні, у заліковій вазі)	24500	26000
олійних культур – всього тис. тонн	2850	2900
у тому числі соняшнику	2400	2400
картоплі, тис. тонн	18500	19000
овочів, тис. тонн	6500	6700
баштанних, тис. тон	780	800
Валова продукція переробної та харчової промисловості, тис. тонн		
цукор-пісок із цукрових буряків	2830	3010
олія	650	770
борошно	4200	5000
круп	480	530
м'ясо і субпродукти 1 категорії	640	850
масло тваринне	150	200
вино виноградне, млн. дал.	10,5	12

КОНТОРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Перерахуйте основні напрямки аграрної політики держави у ХХІ столітті.
2. Як передбачено покращити родючість ґрунтів та їх використання?
3. Які пріоритети має зернопродуктовий підкомплекс України?
4. Як зростатиме виробництво зерна в країні?
5. Чим забезпечуватиметься розвиток зернопродуктового підкомплексу?
6. Яким чином передбачається досягнення прогнозних обсягів виробництва олійних культур?
7. Назвіть основні олійні культури та їх перспективні площі.

8. Як формуватиметься в перспективі цукробуряковий підкомплекс?
9. Назвіть об'єми виробництва цукросировини в перспективі
10. Назвіть основні показники розвитку м'ясо-молочного продуктового підкомплексу.
11. Які структурні зміни відбуватимуться в розвитку тваринництва?
12. Як повинно збільшуватись поголів'я м'ясної худоби?
13. Як збільшуватиметься виробництво свинини?
14. Який передбачається ріст виробництва м'яса птиці?
15. Які зміни заплановані у виробництві й використанні кормів?
16. Як здійснюватиметься технічне забезпечення АПК?
17. Назвіть основні прогностичні показники розвитку АПК України.